

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ ŠIAULIŲ TARDYMO IZOLIATORIŲ IR KALĖJIMŲ DEPARTAMENTĄ PRIE TEISINGUMO MINISTERIJOS

2019-10-21 Nr. 4D-2019/1-931
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2019 m. liepos 18 d. gavo X (toliau vadinama ir – pareiškėjas, Pareiškėjas) skundą dėl Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau vadinama – Šiaulių TI) ir Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau vadinama ir – KD; Kalėjimų departamentas) pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant jo prašymus (skundus) / jų nenagrinėjant.

2019 m. rugpjūčio 19 d. gautas Pareiškėjo papildomas skundas (toliau abu kartu vadinami– Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde nurodė, kad siuntė keletą skundų Kalėjimų departamentui dėl Šiaulių TI pareigūnų veiksmų, tačiau visi skundai persiunčiami nagrinėti į Šiaulių TI, o Šiaulių TI skundų ir prašymų nenagrinėja iš esmės. Šiaulių TI Resocializacijos skyriaus pareigūnai reikalauja atsiimti parašytus skundus ir prašymus, netgi įteikia iš anksto paruoštą atspausdintą Prašymo nebenagrinėti skundą formą (Seimo kontrolieriui Pareiškėjas pateikė pavyzdžių).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2019 m. liepos 30 d. raštu Nr. 4D-2019/1-931/3D-1928 kreipėsi į Šiaulių TI, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2019 m. rugpjūčio 29 d. Seimo kontrolierius gavo 2019 m. rugpjūčio 26 d. Šiaulių TI raštą Nr. 14/01-1130. Šiame rašte ir prie jo pridėtuose dokumentuose nurodoma:

4.1. „patikrinus Šiaulių tardymo izoliatoriaus Suimtųjų ir nuteistųjų rašytinių pasiūlymų, prašymų (pareiškimų), skundų, peticijų tardymo izoliatoriaus direktoriui registracijos žurnalus, nustatyta, kad suimtas X [...] laikotarpiu nuo 2019-05-01 iki 2019-07-18 į Šiaulių tardymo izoliatoriaus administraciją su prašymais ir skundais kreipėsi 242 (du šimtus keturiasdešimt du) kartus“;

4.2. „laikotarpiu nuo 2019-05-01 iki 2019-07-18 X Šiaulių tardymo izoliatoriaus

direktoriui pateikė 26 (dvidešimt šešis) prašymus nenagrinėti jo prieš tai rašytus skundus ir prašymus“;

4.3. „Prašymo nenagrinėti pateiktus prašymus ir skundus formas rengia prašymą ar skundą nagrinėjantis darbuotojas pareiškėjo pageidavimu, siekiant taupyti pareiškėjo laiką ir popierių. Atspausdintos prašymo formos niekada neteikiamos priverstinai. Pareiškėjas, nusprendęs, kad jo skundas ar prašymas išspręstas ir raštiško atsakymo jam nereikia, pats pasirenka prašymo nenagrinėti formą ir pateikimo būdą. Netiesiogiai tai patvirtina ir pats X, pateikdamas tokių prašymų pavyzdžius. Duomenų, kad Resocializacijos skyriaus pareigūnai reikalauja atsiimti parašytus skundus ar prašymus, nėra, tokie pareiškėjo teiginiai yra melagingi.“

5. Seimo kontrolierius 2019 m. liepos 30 d. raštu Nr. 4D-2019/1-931/3D-1928 kreipėsi į KD, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2019 m. rugpjūčio 19 d. Seimo kontrolierius gavo 2019 m. rugpjūčio 16 d. Šiaulių TI raštą Nr. 1S-2190. Šiame rašte nurodoma:

5.1. „Kalėjimų departamente laikotarpiu nuo 2019 m. gegužės 1 d. iki 2019 m. liepos 18 d. gauti 51 pareiškėjo X prašymas ir skundas. Iš per minėtą laikotarpį pateiktų prašymų ir skundų, 25 buvo išnagrinėti iš esmės, 20 – persiųsta nagrinėti kitoms institucijoms, 6 – šiuo metu nagrinėjami.“

5.2. „Pareiškėjas su prašymais ir skundais į Kalėjimų departamentą kreipėsi: 26 kartus dėl administracijos elgesio; 6 kartus dėl parduotuvės veiklos; 4 kartus dėl sveikatos priežiūros; 2 kartus dėl lankymų, pasimatymų, teisės paskambinti; 2 kartus dėl nukreipimo į bausmės atlikimo vietą. Po vieną kartą kreipėsi dėl asmeninių daiktų (išsigijimo, perdavimo, paėmimo, draudimo turėti ir pan.), dėl informacijos suteikimo, dėl kalinimo sąlygų, dėl nuobaudų taikymo. Septynis kartus kreipėsi kitais klausimais. Dėl pareiškėjo skunduose ir prašymuose nurodytų aplinkybių Kalėjimų departamentas į pareiškėjo laikymo vietą nevyko ir ten tyrimų, patikrinimų neatliko.“

Tyrimui reikšmingi teisės aktai

6. Lietuvos Respublikos suėmimo vykdymo įstatymo (toliau vadinama – SVĮ):

49 straipsnis „Pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Tardymo izoliatorių pareigūnų veiksmai ir sprendimai skundžiami Bausmių vykdymo kodekso 183 straipsnyje nustatyta tvarka.“

7. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK):

183 straipsnis „Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...]“

8. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau vadinama ir – VAI):

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: 1) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai aktai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 2) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo

administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; 3) proporcingumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo mastas ir jo įgyvendinimo priemonės turi atitikti būtinus ir pagrįstus administravimo tikslus; 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; 5) tarnybinės pagalbos. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektai, rengdami administracinius sprendimus, prireikus teikia vienas kitam reikalingą informacinę ir kitokią pagalbą; 6) efektyvumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas ir įgyvendindamas sprendimus, jam skirtus išteklius naudoja ekonomiškai, rezultatų siekia kuo mažesnėmis sąnaudomis; 7) subsidiarumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami tuo viešojo administravimo sistemos lygiu, kuriuo jie yra efektyviausi; 8) vieno langelio. Šis principas reiškia, kad asmeniui informacija suteikiama, prašymas ar skundas priimamas ir atsakymas į juos pateikiamas vienoje darbo vietoje. Prašymą ar skundą nagrinėja ir informaciją iš savo administracijos padalinių, pavaldžių subjektų, prireikus – ir iš kitų viešojo administravimo subjektų gauna pats prašymą ar skundą nagrinėjantis ir administracinį sprendimą priimantis viešojo administravimo subjektas, neįpareigodamas tai atlikti prašymą ar skundą padavusį asmenį; 9) lygiateisiškumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinius sprendimus, turi atsižvelgti į tai, kad įstatymui visi asmenys lygūs, ir negali varžyti jų teisių ar teikti jiems privilegijų dėl jų lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės ir turtinės padėties, išsilavinimo, religinių ar politinių pažiūrų, veiklos rūšies ir pobūdžio, gyvenamosios vietos ir kitų aplinkybių; 10) skaidrumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjekto veikla turi būti vieša, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus; 11) atsakomybės už priimtus sprendimus. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas, priimdamas administracinius sprendimus, turi prisiimti atsakomybę už priimtų administracinių sprendimų sukeltus padarinius; 12) naujovių ir atvirumo permainingoms principas. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas turi ieškoti naujų ir veiksmingų būdų, kaip spręsti problemas, ir nuolat mokytis iš gerosios patirties pavyzdžių; 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

9. Kalėjimų departamento nuostatų, patvirtintų 2012 m. vasario 28 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu Nr. 1R-58 (toliau vadinama ir – Nuostatai):

9.1. *1 punktas* – „Kalėjimų departamentas [...] yra įstaiga prie Teisingumo ministerijos, kurios paskirtis – metodiškai vadovauti ir kontroliuoti probacijos tarnybų ir laisvės atėmimo vietų įstaigų veiklą“;

9.2. *8 punktas* – „Kalėjimų departamentas, siekdamas jam nustatytų veiklos tikslų, atlieka šias funkcijas: [...] 8.3. prižiūri ir kontroliuoja bausmių (išskyrus baudas), baudžiamojo poveikio priemonių (išskyrus turto konfiskavimą, išplėstinį turto konfiskavimą ir įmokas į nukentėjusiųjų nuo nusikaltimų asmenų fondą), auklėjamojo poveikio priemonių (išskyrus atidavimą į specialią auklėjimo įstaigą) ir kardomosios priemonės – suėmimo vykdymą Kalėjimų departamentui pavaldžiose įstaigose; [...]; 8.31. nustatyta tvarka nagrinėja asmenų prašymus, skundus ir pranešimus, priskirtinus Kalėjimų departamento kompetencijai; [...].“

10. Pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodekso, patvirtinto KD direktoriaus 2019 m. birželio 10 d. įsakymu Nr. V-228:

10.1. *1 punktas* – „Pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodeksas (toliau – Etikos kodeksas) apibrėžia bausmių vykdymo sistemos pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis,

(toliau – darbuotojai) veiklos ir elgesio principus, pamatines nuostatas, kurių turi laikytis kiekvienas darbuotojas, atlikdamas jam priskirtas tarnybines (darbo) funkcijas ir vykdydamas tarnybines (darbo) pareigas, taip pat įgyvendindamas teises ir laikydamasis privataus gyvenimo nuostatų“;

10.2. 4 punktas – „Etikos kodekse vartojamos sąvokos: 4.1. Bausmių vykdymo sistema – Kalėjimų departamentas [...], jam pavaldžios įstaigos ir valstybės įmonė „Mūsų amatai“. [...]“;

10.3. 6 punktas – „Veikla bausmių vykdymo sistemoje grindžiama Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute nustatytais pagrindiniais vidaus tarnybos principais (įstatymų viršenybės, lygiateisiškumo, politinio neutralumo, skaidrumo, karjeros, vidaus tarnybos ypatumų kompensavimo, teisėtų lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms, bendrųjų pareigūno pareigų nuolatinio vykdymo, tarnybinio pavaldumo), Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme nustatytais pagrindiniais valstybės tarnautojų veiklos ir tarnybinės etikos principais (atsakomybės, atvirumo, efektyvumo, kūrybingumo, lankstumo, lojalumo valstybei, nesavanaudiškumo, sąžiningumo ir nešališkumo, padarumo, *pagarbos žmogui* ir valstybei, politinio neutralumo, profesionalumo, teisingumo, viešumo ir skaidrumo) bei šiais toliau pateikiamais darbuotojui keliamais papildomais reikalavimais: [...].“

Tyrimui reikšminga Lietuvos Respublikos teismų praktika

11. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, *objektyvumo*, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktas).“

Tyrimo išvados

12. Skunde Pareiškėjas nurodo, kad siuntė keletą skundų Kalėjimų departamentui dėl Šiaulių TI pareigūnų veiksmų, tačiau visi skundai persiunčiami nagrinėti į Šiaulių TI, o Šiaulių TI skundų ir prašymų nenagrinėja iš esmės. Šiaulių TI Resocializacijos skyriaus pareigūnai reikalauja atsiimti parašytus skundus ir prašymus, netgi įteikia iš anksto paruoštą atspausdintą Prašymo nebenagrinėti skundą formą.

13. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą, Šiaulių TI ir KD nagrinėja asmenų prašymus, skundus ir pranešimus, priskirtus jų kompetencijai, o KD taip pat ir ikiteismine tvarka nagrinėja skundus dėl suėmimą vykdančių įstaigų pareigūnų, vadovų veiksmų bei sprendimų (šios pažymos 7, 8, 9 punktai).

Nagrinėdami skundus *Šiaulių TI* ir *KD*, kaip viešojo administravimo subjektai, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje *privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų*, tarp jų, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs, subsidiarumo principo, kuris reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami tuo viešojo administravimo sistemos lygiu, kuriuo jie yra efektyviausi, bei kitais principais (šios pažymos 9, 12 punktai).

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad nuo 2019 m. gegužės 1 d. iki 2019 m. liepos 18 d. *KD* buvo gautas 51 Pareiškėjo skundas ir prašymas; 31 prašymas ir skundas buvo išnagrinėti iš esmės, 20 buvo persiūsta nagrinėti *Šiaulių TI* arba kitoms institucijoms pagal kompetenciją.

Įvertinus šias tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad daugiau nei pusė Pareiškėjo kreipimūsi buvo iš esmės nagrinėjami Kalėjų departamente, todėl Pareiškėjo nurodyta aplinkybė, kad visus jo skundus ir prašymus *KD* persiūčia nagrinėti kitoms institucijoms, tyrimo metu nebuvo patvirtinta.

15. Skundo tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad Pareiškėjas į *Šiaulių TI* administraciją nuo 2019 m. gegužės 1 d. iki 2019 m. liepos 18 d. kreipėsi 242 kartus, 26 kartus pateikė prašymus nenagrinėti jo jau pateiktų skundų ir prašymų.

Šiaulių TI administracija paaiškino, kad prašymo nenagrinėti pateiktus prašymus ir skundus formas rengia prašymą ar skundą nagrinėjantis darbuotojas pareiškėjų pageidavimu, siekiant taupyti pareiškėjo laiką ir popierių. Atspausdintos prašymo formos niekada neteikiamos priverstinai. Pareiškėjas, nusprendęs, kad jo skundas išnagrinėtas arba prašymas išspręstas ir raštiško atsakymo jam nereikia, pats pasirenka prašymo nenagrinėti formą ir pateikimo būdą. *Šiaulių TI* Seimo kontrolieriui pateikė Pareiškėjo prašymų nenagrinėti jo jau pateiktų prašymų ir skundų kopijas, kurios yra surašytos įvairiais būdais, vieni prašymai parengti užpildant gautą prašymo formą, kiti prašymai surašyti paties Pareiškėjo ranka.

Šiaulių TI administracija užtikrino, kad Pareiškėjas nėra verčiamas atsiimti savo parašytus skundus ir prašymus.

16. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog Pareiškėjo Skunde nurodytos aplinkybės, kad visi jo Kalėjų departamentui adresuoti skundai yra persiunčiami atgal į *Šiaulių TI* nagrinėti pagal kompetenciją ir kad *Šiaulių TI* Resocializacijos skyriaus pareigūnai reikalauja atsiimti parašytus skundus ir prašymus, netgi įteikia iš anksto paruoštą atspausdintą Prašymo nebynagrinėti skundą formą, tyrimo metu nebuvo patvirtintos, todėl skundas atmestinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

17. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl *Šiaulių* tardymo izoliatoriaus ir Kalėjų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant jo prašymus / jų nenagrinėjant, atmesti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas